

ETT ANRIKT GODS I BOHUSLAN (Västkusten nummer 11, 17 mars 1938)

Den svenska havsforskningens nestor, professor Sven Otto Pettersson, som nyligen fyllde 90 år, är sedan 1880-talet ägare till säteriet Holma vid Gullmarsfjorden i Brastads socken, Stångenäs härad, Göteborgs- och Bohuslän. På Stora Bornö, som tillhör dessa gods, har han låtit uppföra en station för vetenskapliga undersökningar av havsvattnet, akvarium m.m. Även huvudbyggnaden på Holma "Villan" kallad i tre våningar av sten är uppförd av nuvarande ägaren (1911) efter ritningar av honom själv, för övrigt inte enda gången Holmas corps-de-logis blivit förstörd av våld.

Emellertid har domänen i forna dagar varit betydligt större än nu. Holma var omkring 1600 en av länets största sätesgårdar. Och 1573 hörde inte mindre än 38 gårdsbruk, fördelat i Brastad, Bokenäs, Håby, Hede, Kville, Vrem, Svenneby, Bottna, Lur och Skee socknar under densamma. Emellertid nämnes Holma redan i en handling den 11 jan. 1425, då flera andliga och världsliga herrar samlas för att bevittna och besegla ett förpantningsbrev, utställt av kung Erik av Pommern och hans grandtant Drottning Margareta. I slutet av samma århundrade är Holma noterad som adligt frälse. Tidigast finna vi en Henrik Friis 1489-1494 skriva sig till Holma gård. Han torde hört till den efter vapenbilden s.k. "Schackavleätten". Sedan gick godset genom händerna på flera med densamma och sins emellan befryndade danska och norska fräsesläkter, och under senare delen av det följande seklet har det genom gifte kommit i fogden i Viken Peder Bagges ägo.

Denna som hade fått adligt frälse av kung Fredrik II av Danmark 1585, var av samma släkt som den ryktbara prosten Fredrik Bagge i Marstrand, som så oföväget uppträdde mot Gyldenlöve, då denne i 1677 intagit denna stad och fäste. Emellertid är att anteckna från Peder Bagges tid som Holmas herre, att den 29 dec. 1589 gästades han av ingen mindre än kung Jakob VI av Skottland (den olyckliga Maria Stuarts son och sedan även Konung av England under namnet Jakob I) samt hans gemål, prinsessa Anna av Danmark, Christian IV syster, med vilken han kort förut hållit bröllop i Oslo. Ännu i dag finns det ett manuskript som i detalj utvisar, hur kungliga personerna samt deras skotska och danska följen voro inkvarterade hos Peder Bagge på Holma, - ett högst intressant dokument som ger oss en bra uppfattning om förhållandena på en dåtida adlig sätesgård i Bohuslän.

Av senare innehavare av det minnesrika godset må nämnas den ryktbara fru Margaret Huitfeldt, hos vilken en Peder Bagges ättling och namne pantsatt den vid tiden för Bohusläns övergång till Sverige, samt generalguvernören greve Rutger von Ascheberg, som förvärvat det av Peder Bagge d.y. 1661. På Holma föddes 1671 den historien bekante fältherren ävenså bekanta dotter Margareta von Ascheberg, maka till Kjell Christoffer Barnekow, Ägare till Vidtskövle mm Den kraftfulla "Aschebergskan", som hon brukade kallas, lär snart bli föremål för en dramatisk framställning.

Mycket mera ur havsforskaren professor Otto Petterssons minnesrika egendom Holmas krönika kunde framdragas, men det skulle föra för långt. Dock må till sist nämnas, att den ovannämnda ön i Gullmarsfjorden, Stora Bornö, Jämte Lilla Bornö, förvärvades av Peder Bagge d.ä. genom byte med danska kronan mot gården Rödshult i Lane-Ryr år 1577. Män som Bagge tycks tillhandlat sig gården av ägaren, som saknade laga fång, tog danska kronan öarna igen, och först efter det herren till Holma ånyo löst Rödshult av de verkliga arvingarna, kunde bytet komma till stånd. Så blev emellertid den ö, där 90-åren har sin bekanta hydrografiska station, förenad med hans anrika gods i Bohuslän.

CDNC California Digital Newspaper Collection

<https://cdnc.ucr.edu/cgi-bin/cdnc?a=d&d=VEST19380317.2.54&e=-----en--20--1--txt-txIN-----1>

<http://runeberg.org/pht/1906/0166.html>

This page has been proofread **at least once**. ([diff](#)) ([history](#))
Denna sida har korrekturlästs **minst en gång**. ([skillnad](#)) ([historik](#))

Genealogisk öfversikt öfver de ofrälse Baggesläkterna i Sverige.

Tryckt som manuskript. Stockholm 1906. 83 sid.

Förestående arbete kan närmast betraktas som tredje

upplagan af »Genealogisk öfversigt öfver släkten Bagge (från Marstrand)», hvilket arbete utgafs 1872 af bibliotekarien L. B. Bagge och hvar till omkring 1876 utkom »Tillägg och Rättelser» i litografiskt öfvertryck samt 1893 en andra upplaga. Samme utgifvare är nu i tillfälle att framlägga nya och samlade resultat af sina mångåriga och noggranna forskningar rörande ofrälse personer med Bagge-namnet.

Ju allmännare ett släktnamn är, dess svårare är det att i en genealogisk ram sammanföra dess bärare. Ofta visar det sig, att de olika namnbärarna låta förena sig i större grenar eller grupper, men att sedan afgöra, om dessa äro grenar af ett och samma eller skilda träd, är vanligen synnerligen svårt för att icke säga omöjligt. Ännu torde dock ej våra svenska för släktforskning användbara källor vara så lätt-tillgängliga och ordnade, att man redan nu kan våga uppdraga gränsen för forskningens möjligheter att framlägga nya sanningar och upptäckter. Man kommer lätt på sådana tankar efter en blick på ifrågavarande bok.

Först behandlas i icke mindre än 95 tabeller släkten Bagge från Marstrand, hvars äldste kände stamfader, Nils Bagge, år 1575 namnes som kyrkoherde i Krokstad, Göteborgs stift och Bohus län, som vid denna tid ännu var förenadt med Norge. Släkten är sålunda liksom flertalet af de i Sverige adlade Baggeätterna af norsk härkomst men synes ej med dem äga gemenskap. Enligt Danmarks Adels Aarbog 1885, årg. 2, var Nils Bagge broder till den Peder (Jensen?) Bagge, som adlades den 21 juni 1582 och fick till vapen en röd lindorm i blått fält med två väpnade armar hållande ett svärd till hjälmprydnad, således ett helt annat vapen än en på två ben stående, till höger vänd bagge, hvilket vapen förts af medlemmar af Marstrandssläkten. Peder Bagge blef stamfader för ätten Bagge af Holmegaard i Norge och dog 1606, då han begrofs i Brastads kyrka i Bohus län, där ätten äfven ägt Toreby och Tömmersjö. Ätten anses för länge sedan vara utdöd.

Följa så två andra Bohusläns släkter Bagge, Sven Olofssons och Olof Svenssons, hvilka säkerligen hafva samma ursprung som Marstrandssläkten, med hvilken de

genom giftermål äro nära befryndade.

Skånesläkten Bagges ursprung ledes nu från Erska socken, Bjärke härad och Älfsborgs län. Från västra Sverige härstammar ock Värmlandssläkten. Om man tager i betraktande det förhållande, som under gångna århundraden ofta förekom, att en släkt bodde inom ett ganska begränsadt område, kan man ej undgå att tänka på möjligheten af gemensam härstamning för alla dessa släkter, ehuru några verkliga skäl därför ännu ej kunna framdragas.

Af synnerligt intresse är den 12 sidor omfattande förteckning å personer och familjer Bagge, som ej hafva något känt samband med föregående släkter. Det kan i förbigående nämnas, att en däri upptagen G. W. Bagge tillhör adliga ätten Bagge af Söderby. En jämförelse mellan denna förteckning och första upplagans tillägg visar, huru många personer det lyckats utgifvaren att identifiera men också huru många nya okända som tillkommit. Ett register underlättar här högst väsentligt bokens användning. Än förtjänstfullare skulle arbetet hafva varit, om till de många säkert med stor möda hopsamlade årtalen och data om en persons födelse, giftermål och död fogats orten därför, hvilken ofta måste hafva varit utgifvaren bekant, liksom de ingifta fruarnas föräldrar, hvilka nu ej heller finnas nämnda.

Utredning kring de tidigare ätterna på Holma säteri.

Holma säteri i Brastad socken finns omnämnt som adligt frälsegods redan vid slutet av medeltiden. Där har ett antal danska, norska och svenska släkter varit bosatta. År 1494 omtalas den norske väpnaren Henrik Friis som ägare och senare hans änka Katarina Engelbrektsdotter, "hustru Karin på Holma". De fick fyra kända barn: Ulfhild, N N, Anne och Engelbrekt. I en källa (Johnsen, O A Bohuslens eiendomsforhold, 1905) anges fel arvsföljd för Holma gods (enligt N Lindbergh, 1987). I denna källa antas att gården efter Engelbrekt Friis gått till "hans son Haakon" (som enligt - Lindbergh inte existerat) och därpå till dennes förmodade dotter Helga, gift Rytter. Tyvärr har detta citerats av senare författare. Istället ska det ha varit Engelbrekts syster Anne som enda överlevande syskon ärvde Holma gods och Borregård, som efter henne gick till enda dottern Helga (Helle) Håkonsdotter vilken hon hade tillsammans med underfogden i Jämtland, Håkon

Torstensson Adelsteen till Egge. Helga Håkonsdotter Adelsteen gifte sig med ämbetsmannen Peder Rytter. De hade barnen Christoffer, Ulfhild, Karen och Anne, och det var Karen som ärvde Holma gods. Hon var först gift med Mads Pedersson Straale till Torreby i Foss, och sedan med fogden i Viken, Peder Bagge, adlad 21/6 1582 med en Lindorm som adelsvapen. De hade barnen Margareta, Anna, Mats och Lisbeth. Under 1500-talet innehades säteriet av ätten Bagge, på 1600-talet bland annat av Rutger von Ascheberg. Vid 1700-talets slut blev Holma fideikommiss inom släkten Bundsen.

Mats Pedersson Bagge skrev till sig Holma och Wese. Holma var omkring år 1600 en av länets största gårdar med 38 gårdsbruk. Mats ägde också Stora och Lilla Bornö, fem fiskebodrar i Lysekil samt flera skepp. Han hade kungabrev på att uppbära allt tionde i Stångenäs mot att han lät sig brukas i kungens tjänst. Natten till den 30 december 1589 tog han på Holma emot den skotske kungen Jakob VI (Jakob I av England) med sin drottning Anna av Danmark. 1599 var han slottsfogde på Åkershus. 1601 skeppshövitsman i Kalmariet. Han återköpte familjeegendomen Borregård. 1613 köpte han av Hans Sefelt till Schierwadt de två stora adelsfrälsegårdarna Imestad, i Brastad. 1619 köpte han av Dorothea Bauer, änka efter Christoffer Kruse till Ekholmen, gården Sörkila i Lyse socken. 1624 förvärvade han Lund, Södra Rörvall, Rixö, Nolby och Öhed med flera gårdar.

Wese, som Mats Bagge och hans systrar 1609 tillbytt sig av kronan, utvidgades med Tveten, Orndal, Björneröd och Bubacka i Bro socken, med flera gårdar. Efter sin barnlösa syster Lisbeth ärvde han Torreby, som Henrik Maaneskiöld tillbytt sig mot hustruns arvegods, odelsjorden Hogen i Lyse socken.

Mats var gift med Birgitta Knudsdatter Lem, och fick med henne barnen Karen, Peder Bagge den yngre, Nils, Knut och Margareta. Utom äktenskapet fick han dessutom sonen sedermera frälseinspektören och befallningsmannen Engelbrekt Matsson i Bubacka. Engelbrekt som var född på Holma ärvde gården Bubacka av sina fastrar vilka bodde på Wese herrgård. Han hade tillsammans med Elin Smedsdotter barnen Mats, Jörgen, Rangilla, Bodela och N N. Sonen Mats var gift med Anna Hendriksdotter vars arv p g a barnlöshet gick till syskon och syskonbarn, däribland Rangillas son Reor Hansson på Ed.

Karinna Rytters syster Anne hade tidigare ärvt bl a Ed i Bro socken. Hon var gift med Christoffer Alfsen, vilken gifte om sig med en Elline Olufsdotter. Hon i sin tur gifte om sig med David Jörgensson, skeppare och bonde på Ed (sid 86 och 100). Dessa var farföräldrar till Reor Hansson på Ed, Rangilla Engelbrektsdotters make, alltså släkt i släkt. Reor var bonde på ¼ mantal Gåsö i Morlanda socken (ligger utanför Lysekil). Reor och Rangilla gifte sig år 1670. Rangilla står antecknad på Gåsö som "vanför" mellan 1691 och 1705. Sonen Hans Reorson flyttade till släktgården Ed före 1718, där han blev bonde.

Rangilla och Reor hade barnen Hans, Olof, Karin (gift med Gunnar Nilsson), Anna och Stina. Enligt apostill av 1717 till ett pantebrev av 1656 rörande Bubacka: Anno 1717 14 nov. voro vi underteckn. Vår sal. Morbroder Jörgen Engelbrektsen etc. Undertecknat Hans Reorsson, Ellin Hansdotter och Gunnar Nilsson, arvtagare efter Anna Hendricksdotter på Röe.

Enligt dombok 1721: Befallningsman över Åby gods, Johan Fehman, hade instämt samtliga arvingar efter avlidna Anna Hendricksdotter på Röe. De voro Jacob i Häller, borgaren i Uddevalla John Paulsson, fältskärgesellen Peter Wiborg på Bubacka, Gunnar på Gåsön, Hans Andersson i Fiskebäckskil, Hans Reorsson på Ed, Anna och Stina Reorsdotter och Svenning Gunnarsson i Finsbo, Lyse socken. Husesyn hade hållits 1720.

Informationen bör jämföras med berörda jordeböcker för att fastslås. Jag funderar på att skaffa ett abonnemang på ancestry där dessa finns tillgängliga. Arkiv digital är tyvärr inte komplett.

Källor				att				kolla:
Danmarks	Adels	Aarbok	1912	för	"Rytter"	sid.	449,	450
Danmarks	Adels	Aarbok	1896	för	"Friis"	sid.	134	
Danmarks	Adels	Aarbok	1942	II	sid	87,	88	
J	A	Nordström		i	Vikarvets			årsbok
ligprædikenen for "Trond (Hansen) Teiste til Lunde død 1660								